

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในสังคม ซึ่งส่งผลให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาให้ประชากรนั้น มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้ประชากรมีความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามในสังคม และเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพของประเทศ

การจัดการศึกษาของภาครัฐ เริ่มจัดให้กับผู้เรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ระดับอุดมศึกษา และก่อนที่ผู้เรียนจะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จะต้องผ่านการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับใช้ศึกษาต่อและหรือใช้เป็นทักษะในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการศึกษาในชั้นสูงต่อไป
2. เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีประสบการณ์ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
3. เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นความรู้ความชำนาญที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533)

การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจในจุดมุ่งหมายและสาระสำคัญของหลักสูตร เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายอันจะส่งผลต่อผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวิจัย ไร่ทิม(2535) ได้พบว่าสาระสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ได้เน้นความสำคัญของแต่ละรายวิชา ให้มีความหลากหลาย ในหลายด้าน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาศาสตร์และศิลปศึกษา เป็นต้น ซึ่งในแต่ละรายวิชาต่างมุ่งเน้นให้ผู้เรียน เกิดความรู้ในด้านของวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการดำเนินชีวิตในสังคม อีกทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะความชำนาญในวิชาสามัญ และวิชาเฉพาะด้าน

ศิลปศึกษา เป็นวิชาเฉพาะด้านที่อยู่ในรายวิชาบังคับในหมวดวิชาพื้นฐานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 6 สาขา ดังนี้

1. เกษตรกรรม
2. คหกรรม
3. ช่างอุตสาหกรรม
4. พาณิชยกรรม
5. ศิลปหัตถกรรม
6. ศิลปกรรม

(หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย,2533)

ผู้เรียนต้องเลือกเรียนสาขาใดสาขาหนึ่งใน 6 สาขาวิชาข้างต้นและบังคับให้เรียนอย่างน้อย 12 หน่วยการเรียนรู้ ศิลปศึกษาเป็นรายวิชาที่จัดอยู่ในกลุ่มศิลปกรรม ซึ่งผู้ที่เลือกเรียนในสาขาศิลปกรรม จะต้องเลือกเรียนจากรายวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งมีรายวิชาต่างๆทั้งหมด 40 รายวิชา รายวิชาที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน คือ ศิลปะนิยม 1 และ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่เหลือผู้เรียนต้องเลือกเรียนจากรายวิชาต่างๆใน 40 รายวิชา ซึ่งในแต่ละรายวิชาต่างมีความสำคัญยิ่งต่อผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในด้านศิลปะและมีทักษะในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ บรรลุผลสัมฤทธิ์ 4 ประการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านศิลปะ
2. เพื่อให้มีทักษะในการแสดงออกอย่างเสรี โดยอาศัยศิลปะเป็นสื่อ
3. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความนิยมชมชื่นในศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล มีนิสัยที่ดีในการทำงาน
4. เพื่อนำความรู้และความถนัดทางศิลปะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะ

(กระทรวงศึกษาธิการ,2533)

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปศึกษานั้น จะมุ่งเน้นจัดให้กับผู้เรียนทุกคนได้ศึกษา เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่มีความสนใจสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการศึกษาต่อในชั้นสูงต่อไป หรือเพื่อนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตได้ กลุ่มวิชาศิลปกรรมนั้นมีรายวิชาหลากหลายและน่าสนใจให้เลือกเรียนมากมาย โดยทุกรายวิชาเป็นรายวิชาบังคับเลือกทั้งสิ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัด อันสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภทรายวิชา ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ศิลป์ มีจำนวน 4 รายวิชา คือ รายวิชาศิลปนิยม 1และ2เป็นรายวิชาบังคับสาย รายวิชาศิลปะพื้นบ้าน 1และ2เป็นรายวิชาบังคับเลือก
 2. จิตรกรรม มีจำนวน 4 รายวิชา คือ การเขียนภาพ 1-2-3-4
 3. ประติมากรรม มีจำนวน 2 รายวิชา คือ การปั้น 1และ2
 4. ภาพพิมพ์ มีจำนวน 4 รายวิชา คือ การพิมพ์ภาพ 1-2-3-4
 5. การออกแบบ มีจำนวน 8 รายวิชา คือ ศิลปะการตกแต่ง 1-2-3-4 ศิลปะกับการแต่งกาย 1และ2 การออกแบบ 1และ2
 6. ศิลปะประดิษฐ์ มีจำนวน 18 รายวิชา เช่น ศิลปะประดิษฐ์ 1และ2 การแกะสลัก 1และ2 เครื่องดิน เครื่องไม้ เครื่องเปลือกหอย ฯลฯ
- โดยรายวิชาดังกล่าวข้างต้นเป็นรายวิชาเลือกทั้งสิ้น

(หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย)

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร มีการเปิดสอนรายวิชา ศิลปะนิยม การเขียนภาพ การปั้น การออกแบบ เป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ารายวิชาศิลปะกับการแต่งกาย เป็นรายวิชาที่มีการเปิดสอนน้อยทั้งที่รายวิชานี้ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวของผู้เรียนเอง กล่าวคือ เป็นรายวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในประวัติเครื่องแต่งกายของไทย อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย และวัฒนธรรมของชาติไทย นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้เครื่องแต่งกายได้อย่างประหยัด ตามสภาพเศรษฐกิจของตนเองและของประเทศ ผู้เรียนสามารถประดิษฐ์และดัดแปลงเครื่องแต่งกาย ที่มีอยู่ให้สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส เช่น การดัดแปลงชุดราตรีให้สามารถใส่ได้หลายครั้งด้วยการดัดแปลงแบบ ปักเลื่อม ปักมุก หรือใช้ผ้าลูกไม้มาดัดแปลงให้เป็นชุดราตรีที่สวยงามภายใต้โครงเสื้อตัวเดิม รวมไปถึงการประดิษฐ์เสื้อผ้าอย่างง่าย ๆ ด้วยผ้าพื้นบ้าน เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียน มาเป็นแนวทางในการเลือกใช้เครื่องแต่งกายได้อย่างมีรสนิยม และเหมาะสมกับบุคลิกภาพตามโอกาสอันควร ซึ่งเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้ดูสง่างามขึ้นซึ่งสอดคล้องกันกับเกษร อิตะจาวี(2525) ได้กล่าวถึงรายวิชาศิลปะกับการแต่งกายไว้ว่า รายวิชาศิลปะกับการแต่งกายเป็นรายวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายไทยในอดีตและปัจจุบัน การแต่งกายที่ถูกต้องตามโอกาสและฤดูกาลละเทศะ ตลอดจนสามารถดัดแปลงเสื้อผ้าและประดิษฐ์เครื่องประดับขึ้นใช้เองได้เหมาะสมอย่างประหยัดและมีคุณภาพ ซึ่งรายวิชาศิลปะกับการแต่งกายเป็นรายวิชาที่ช่วยส่งเสริมสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมในการแต่งกายของไทย

2. ส่งเสริมการใช้ผ้าพื้นเมืองในการแต่งกาย อันแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติและช่วยเศรษฐกิจของชาติไทยได้เป็นอย่างดี
 3. ส่งเสริมการแต่งกายที่เหมาะสม และรู้จักตัดแปลงเสื้อผ้าให้ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า
 4. ส่งเสริมให้รู้จักประดิษฐ์เครื่องประดับ เสื้อผ้าด้วยวัสดุต่างๆที่หาได้ในท้องถิ่น
- นอกจากนี้ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า การแต่งกายถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง การที่จะแต่งตัว

ให้งดงามได้ก็ต้องรู้จักการแต่งกาย รู้จักเลือกแบบได้เหมาะสมกับรูปร่างและสภาพของภูมิอากาศ และแต่งกายอย่างประหยัดด้วย คือ ต้องรู้จักประยุกต์เสื้อผ้าแบบเก่าๆมาใช้ให้ทันสมัย หรือตัดแปลงให้เป็นแบบเสื้อตามสมัยนิยมในขณะนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพดี เต็งประเสริฐ (2538) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับการแต่งกายไว้ว่า เป็นรายวิชาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพราะความรู้จากรายวิชานี้จะช่วยพัฒนารสนิยม เสริมจุดเด่นและลบจุดด้อยให้กับตนเองได้ พร้อมทั้งนั้นผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้ และยังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ ซึ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชานี้ที่กว้างขวาง และลึกซึ้งในรายวิชานี้ รวมถึงต้องเป็นผู้ที่ทันสมัยตลอดเวลาด้วย ในการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูง ควรฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและแก้ปัญหาในการออกแบบ ภายใต้กิจกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วรรณรัตน์ อินทร์อ่ำ (2530) ได้ให้ทัศนะว่า วิชาศิลปะกับการแต่งกายเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณค่าทางรสนิยมของคน และพื้นฐานทางรสนิยมนี้สามารถเสริมสร้าง ปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ หากได้รับการเรียนรู้และมีประสบการณ์เพียงพอ พื้นฐานทางรสนิยมของคนนี้เองทำให้มีการเลือกซื้อ เลือกใช้สิ่งของรวมถึงการบำรุงรักษาที่แตกต่างกัน โดยธรรมชาติของรายวิชานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ให้สามารถใช้ความรู้ทางศิลปะมาปรับปรุงเครื่องแต่งกายให้สวยงามได้

ให้สามารถเลือกซื้อเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมได้ตามฐานะทางการเงิน

ให้สามารถปรับปรุงตนเองเกี่ยวกับการแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจเบื้องต้น พบว่า

1. ครูศิลปะส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ารายวิชานี้เป็นรายวิชาที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์มากต่อผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน
2. ครูผู้สอนขาดความเข้าใจในจุดประสงค์ของรายวิชาและทักษะ ในการจัดการเรียนการสอน
3. ครูผู้สอนเข้าใจในหลักสูตรผิดคิดว่าเป็นรายวิชาในหมวดคหกรรม

4. ผู้สอนส่วนใหญ่คิดว่าจะต้องสอนเองทั้งหมด ซึ่งการปฏิบัติบางอย่าง สามารถเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะมาสอนได้ เช่น การฝึกปฏิบัติด้านการตัดเย็บ เป็นต้น

5. ขาดแคลนหนังสือประกอบการเรียนศิลปะกับการแต่งกายและครุมือครู เนื่องจากไม่ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือเพิ่มจึงส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ในเรื่องเนื้อหา และการจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนและไม่ตรงตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้สอนแปลความหมายจากจุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ดังที่ อัจฉรา วรรณสถิตย์(2537) ได้กล่าวว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะกับการแต่งกายทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษานั้น ก็คือ การขาดแคลนตำรา เนื่องจากตำราที่ใช้สอนกันอยู่ส่วนใหญ่เป็นตำราภาษาต่างประเทศ บางครั้งยากแก่การทำความเข้าใจ และผู้สอนต่างตีความแตกต่างกันไปตามแต่ประสบการณ์ เพราะทฤษฎีต่างๆนั้นจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างถูกต้อง สามารถนำทฤษฎีต่างๆมาใช้ในการแก้ปัญหา การวางแผนการออกแบบอย่างเป็นขั้นตอนก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ

การเรียนการสอนรายวิชาศิลปะกับการแต่งกาย จากการสำรวจพบว่าทำการเปิดสอน 4 โรงเรียน ซึ่งผู้สอนแต่ละโรงเรียนต่างก็มีความเชี่ยวชาญ หรือมีความถนัดทางการสอนแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความหลากหลายและมีความแตกต่างกันในด้านของเนื้อหารายวิชา โดยผู้สอนจะตีความคำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามความสามารถของผู้สอน ซึ่งจะใช้คำอธิบายรายวิชาและจุดประสงค์เดียวกันตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ แต่จะกำหนดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับ โกลีย์(1985) ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะ ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะมีปัญหาอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ปัญหาทางด้านเนื้อหาวิชา จำนวนคาบเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การเรียนการสอนวิชา ความเข้าใจในศิลปะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรอันคล้ายคลึงกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศิลปะกับการแต่งกาย

จากการสำรวจและการศึกษางานวิจัยพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษานั้น ปัญหาที่พบมากคือปัญหาในการคัดเลือกเนื้อหาสาระ เพราะในการปฏิบัติงานทางศิลปะให้เกิดความสมบูรณ์นั้น ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งหมายถึงทฤษฎีและหลักการให้เกิดความชำนาญ จึงจะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการพัฒนาเนื้อหาวิชา ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแผนการสอนที่เป็นอยู่ เพื่อใช้เป็นแนวทางที่จะทำการพัฒนาเนื้อหาวิชา และได้ใช้คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ตาม

หอสมุดกลาง สถาบันวิจัย
อุตสาหกรรมแม่พิมพ์

หลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งทุกแผนการสอนของแต่ละโรงเรียนที่เปิดสอน รวมถึงหนังสือประกอบการเรียน คู่มือครูได้ยึดหลักสูตรเป็นหลัก

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชาศิลปะกับการแต่งกาย เป็นรายวิชาที่ศึกษาถึงความเป็นมาของเครื่องแต่งกายไทย หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย หลักการประดิษฐ์เครื่องประดับ และหลักการเลือกใช้เครื่องประดับและเครื่องแต่งกาย ฝึกปฏิบัติการออกแบบ ตัดแปลงประดิษฐ์ ตกแต่งเครื่องประดับและเครื่องแต่งกาย เพื่อให้มีความเข้าใจเห็นคุณค่าสามารถเลือกใช้เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกายอย่างมีศิลปะเหมาะสมกับกาลเทศะ และเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ(หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2533,หน้า96)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถอธิบายรูปแบบเครื่องแต่งกายไทยแต่ละสมัยได้
2. สามารถออกแบบและปรับปรุงเครื่องแต่งกายได้เหมาะสมกับ ลักษณะรูปร่าง กาลเทศะและประหยัด
3. ประดิษฐ์ และเลือกเครื่องประดับ เพื่อใช้ตกแต่งร่างกายให้สวยงามและเหมาะสมด้วยวัสดุท้องถิ่นได้
4. ตกแต่งร่างกายให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจได้

คู่มือครูตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (เกษร อิตะจारी,2525)

เนื้อหา ให้มีความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายไทยในอดีตและปัจจุบัน การแต่งกายที่ถูกต้องตามโอกาส และถูกกาลเทศะ ตลอดจนสามารถตัดแปลงเสื้อผ้าและประดิษฐ์เครื่องประดับขึ้นใช้ได้เอง เหมาะสมอย่างประหยัดและมีคุณภาพ ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

วิวัฒนาการเครื่องแต่งกายไทย

ความเป็นมาของเครื่องแต่งกายไทย

ความหมายของเครื่องแต่งกาย

การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายไทย

การแต่งกายไทยในปัจจุบัน

การออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิวัฒนาการการออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีตะวันตก

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิธีวัดตัวสำหรับตัดเสื้อ

วิธีเย็บผ้าให้เกิดลวดลายต่างๆ

การตัดเย็บเสื้อผ้าอย่างง่าย ๆ

การออกแบบโดยคำนึงถึงวัสดุ

การประดิษฐ์และการเลือกใช้เครื่องประดับ

วิธีการสอน การบรรยายประกอบภาพและสไลด์ การอภิปราย การสาธิต และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กิจกรรม ฝึกปฏิบัติหลังจากเรียนภาคทฤษฎีตามแต่ละเนื้อหา เช่น การทำสมุดภาพการแต่งกาย การประดิษฐ์เครื่องประดับ การตัดแปลงเครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นต้น
การประเมินผล จากการปฏิบัติงาน จากการอภิปราย จากผลงานและการสอบ

แผนการสอนโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม

เนื้อหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำการออกแบบเครื่องแต่งกาย ด้วยการใช้เครื่องมือเขียนโครงร่างหุ่น ซึ่งจะเน้นให้ผู้เรียนทำการออกแบบในลักษณะต่างๆ เช่น การแต่งกายในโอกาสต่างๆ การออกแบบตามลักษณะผู้สวมใส่ รวมถึงการใช้สีและลวดลาย ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย

หลักการเขียนโครงร่างหุ่น

การใช้สีกับเครื่องแต่งกาย

เทคนิคการใช้สีในการออกแบบ

การออกแบบลวดลายและลายผ้า

การออกแบบสำหรับบุคคลรูปร่างต่างๆ

การออกแบบสำหรับโอกาสต่างๆ

วิธีการสอน การบรรยาย การสาธิตการปฏิบัติงานศิลปะและการวิจารณ์ผลงาน

กิจกรรม การออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับรูปร่าง ผิวพรรณ และโอกาส การจัดนิทรรศการและแสดงแบบแฟชั่น เป็นต้น

การประเมินผล จากผลงาน และการจัดนิทรรศการ

แผนการสอนโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี

เนื้อหา ศึกษาประวัติการแต่งกายของไทย และทฤษฎีการออกแบบเครื่องแต่งกายให้เกิดความเหมาะสมกับรูปร่าง เพศ และวัย ด้วยการใช้สีและลวดลาย และการออกแบบที่เหมาะสม ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

วิวัฒนาการเครื่องแต่งกายไทยในอดีต
หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย
การใช้สีกับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย
การใช้ลวดลายให้เหมาะสมกับรูปร่างและวัย
การออกแบบให้เหมาะสมกับรูปร่าง เพศ และวัย
การออกแบบเสื้อผ้าสำหรับโอกาสต่างๆ

วิธีการสอน การบรรยายประกอบภาพ การอภิปราย

กิจกรรม การปฏิบัติการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามลักษณะรูปร่างที่กำหนดให้ การเลือกใช้ลวดลายในการออกแบบ การออกแบบเสื้อผ้าด้วยสีให้เหมาะสมกับรูปร่าง เป็นต้น
การประเมินผล จากผลงาน และการสอบ

แผนการสอนโรงเรียนหอวัง

เนื้อหา ความรู้เบื้องต้นในการออกแบบเครื่องแต่งกาย หลักการใช้สี การออกแบบลายผ้า การออกแบบเครื่องประดับ และการประดิษฐ์เครื่องประดับอย่างง่าย ๆ ด้วยวัสดุที่สามารถหาได้ ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

ความรู้เบื้องต้นในการออกแบบเครื่องแต่งกาย
ทฤษฎีกับการออกแบบ
การออกแบบลายผ้า
การออกแบบเครื่องประดับ
การออกแบบเครื่องแต่งกายตามโอกาส
การออกแบบเครื่องแต่งกายตามรูปร่าง
การประดิษฐ์เครื่องประดับอย่างง่าย ๆ
การมัดย้อมผ้าและเพนท์ผ้าให้เกิดลวดลาย

วิธีการสอน การบรรยาย การอภิปราย การค้นคว้าด้วยตนเอง

กิจกรรม การปฏิบัติการออกแบบลายผ้าโดยใช้ลวดลาย และสีเส้น การประดิษฐ์เครื่องประดับจาก
เศษวัสดุ การมัดย้อมผ้าและการทำผ้าบาติก เป็นต้น
การประเมินผล จากผลงานที่ปฏิบัติ และการนำเสนอผลงาน

แผนการสอนโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์

เนื้อหา ศึกษาประวัติการแต่งกายของไทย เรียนรู้ถึงหลักการออกแบบ ทฤษฎีสี การออกแบบ
ลวดลาย ศึกษาลักษณะของการออกแบบเครื่องแต่งกาย ให้เกิดความเหมาะสมกับลักษณะรูปร่าง
เพศ และวัยของผู้สวมใส่ ซึ่งจำแนกเนื้อหาเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ประวัติการแต่งกายของไทย

ทฤษฎีการออกแบบ

ทฤษฎีสี

รูปทรงกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การใช้ลวดลายกับการแต่งกาย

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับรูปร่าง เพศ และวัย

วิธีการสอน การบรรยาย การอภิปราย

กิจกรรม การทำสมุดภาพเกี่ยวกับการแต่งกาย การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายจากกระดาษ การออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับบุคคลต่างๆ เป็นต้น

การประเมินผล การทำรายงาน จากผลงาน และการสอบ

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอน รายวิชาศิลปะกับการแต่งกายระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลายนั้น ผู้สอนตีความจากจุดประสงค์ และคำอธิบายรายวิชาแตกต่างกันออกไป ตามความ
รู้ ความสามารถของผู้สอน จึงทำให้เกิดความหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาวิชา

ประวัติการแต่งกายของไทย

วิวัฒนาการการแต่งกายของไทยและตะวันตก

การแต่งกายในปัจจุบัน

สีกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ลวดลายกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การใช้สีและลวดลายให้เหมาะสมกับรูปร่าง และวัย

การออกแบบลายผ้า
 หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย
 รูปทรงกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย
 วัสดุกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย
 การวาดโครงร่างหุ่น
 การออกแบบให้เหมาะสมกับรูปร่าง วัย และโอกาส
 การประดิษฐ์และดัดแปลงเครื่องแต่งกาย
 การประดิษฐ์และการเลือกใช้เครื่องประดับ

2. ด้านวิธีการสอน

วิธีสอนแบบบรรยาย
 วิธีสอนแบบอภิปราย
 วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 วิธีสอนแบบสาธิต
 วิธีสอนแบบการวิจารณ์ผลงาน

3. กิจกรรม

การทำสมุดภาพเกี่ยวกับการแต่งกาย
 การปฏิบัติการออกแบบเครื่องแต่งกาย
 การปฏิบัติการออกแบบลายผ้า
 การปฏิบัติการดัดแปลงเครื่องแต่งกาย
 การประดิษฐ์เครื่องประดับ

ฯลฯ

4. ด้านการประเมินผล

จากการปฏิบัติงาน
 จากการอภิปราย
 จากผลงาน
 จากการสอบ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า จากแผนการสอนในแต่ละโรงเรียน ผู้สอนจะยึดคำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นหลัก ซึ่งการตีความหลักสูตรของแต่ละโรงเรียน มีผลต่อการเรียนการสอน ทั้งในด้านของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล และการกำหนดคาบเรียนซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดขึ้นเองตามความสามารถ และความถนัดของผู้สอนโดยสามารถสังเกตได้ว่า ผู้สอนมักจะเน้นทางด้านปฏิบัติแต่เพียงด้านเดียว ถึงแม้ว่าจะก่อให้เกิดผลดีในด้านทักษะและความชำนาญ หากแต่ผู้เรียนจะได้รับเพียงความสามารถทางด้านทักษะฝีมือมากกว่า การแสดงออกทางความคิด การสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าความสามารถทางด้านทักษะฝีมือดังที่ พิชัย บุรณสมบัติ(2538)ได้ให้ทัศนะว่า ศิลปะกับการแต่งกาย เป็นรายวิชาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เพราะความรู้ที่ได้รับจะช่วยพัฒนารสนิยม เสริมจุดเด่นและลบจุดด้อย อีกทั้งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ให้ประสบผลสัมฤทธิ์สูงนั้นควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด และแก้ปัญหาในการออกแบบ ภายใต้กิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจใช้การบรรยาย ประกอบภาพ หรือการสาธิตเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในหลักการ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่สมบูรณ์

จากการศึกษาและสำรวจความจำเป็นเบื้องต้น ทำให้ทราบถึงสภาพการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่า มีปัญหาการเรียนการสอนในเรื่องของ การขาดแนวทางที่จะใช้ในการจัดเนื้อหาสาระของวิชาให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดแคลนเอกสารประกอบหลักสูตร การขาดแคลนตำราและแหล่งค้นคว้า รวมไปถึงการที่ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอ จะเห็นได้ว่าผลสรุปของปัญหาในการเรียนการสอนรายวิชา ศิลปะกับการแต่งกายดังกล่าวข้างต้น เป็นไปในแนวเดียวกับปัญหาด้านการเรียนการสอนของ นพวรรณ หมั่นทรัพย์ (2528) ที่ศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนศิลปะพื้นฐาน ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แล้วพบว่าเนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนวิชาการศึกษามาก่อน จึงทำให้ลำดับการสอน การสื่อความหมาย การอธิบายเน้นนำให้ผู้เรียนคล้อยตาม ได้รับความสำเร็จน้อยกว่าที่ควรจะเป็น และการใช้ภาษาของผู้สอนไม่ชัดเจนพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ ซึ่งสาเหตุเดียวกันนี้ยังมีผลต่อเนื่องทำให้เกิดความล่าช้าในการเตรียมการสอน รวมไปถึงการที่ผู้สอนไม่สามารถผลิตสื่อการสอนได้ตรงตามต้องการ นอกจากนี้สาเหตุของการขาดแคลนตำราเรียนด้านศิลปะที่เป็นภาษาไทย ทำให้ผู้สอนต้องใช้ตำราต่างประเทศในการสอนซึ่งมีผลทำให้เกิดการเข้าใจไขว้เขวไปได้

นอกจากนี้จากการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาของ ศาสตราจารย์คอนแนน (Conant) อธิการบดีมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ค้นพบสาเหตุของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาว่า "เนื้อหาของวิชาต่างๆมีความบกพร่อง ด้อยประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการเตรียมเนื้อหาของผู้สอนและสิ่งที่นำมาสอนไม่เป็นแก่นสารและไม่เกิดประโยชน์โดยตรงกับผู้เรียน"

(Conant ,1959 กล่าวถึงใน วิชา วิชาใหญ่ 2523 68) และศาสตราจารย์บรูเนอ (Jerome Bruner, 1959) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้คิดค้นกระบวนการเรียนรู้ โดยตั้งสมมุติฐานขึ้น เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อยู่ในหนังสือ "The Process of Education" ว่าวิชาใดๆก็ตาม สามารถจะสอน ให้เด็กเรียนรู้เข้าใจอย่างได้ผลจริงจัง ในบางลักษณะไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นใคร ในระดับวุฒิภาวะใด หากได้เนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนแล้ว ย่อมนำไปสู่การ แก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ เป็นต้นว่าสอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม สอน โครงสร้าง ผูกความคิดรวบยอด การสรุปหลักเกณฑ์จากทฤษฎี และศาสตราจารย์โรนัลด์ (Ronald Todd) ได้เสนอแนวความคิดว่า "ในการพัฒนาการจัดเตรียมเนื้อหาวิชาสำหรับวิชาเฉพาะในสาขา อาชีวศึกษา การประเมินหาความจำเป็นเบื้องต้น (Needs Assessment) นับว่าเป็นสิ่งที่ควรทำเป็น อันดับแรก เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยทำการสอบถามประเมินหาความจำเป็นเบื้องต้นรวมถึง ความต้อง การการปรับปรุงเนื้อหาวิชาศิลปะกับการแต่งกาย โดยการสอบถามครูศิลปศึกษา ในระดับมัธยม ศึกษาที่มีความสนใจในรายวิชา ศิลปะกับการแต่งกาย ตอบแบบสำรวจเพื่อประเมินหาความจำเป็น เบื้องต้น และได้วิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสำรวจ ปรากฏว่า ครูผู้สอนมีความต้องการที่จะให้มี การปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาปรับปรุง เนื้อหารายวิชาเป็นสำคัญ จากผลการสำรวจครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีการ ศึกษาถึงสิ่งจำเป็นในการวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาวิชา เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนราย วิชา ศิลปะกับการแต่งกายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการศึกษาทฤษฎีและขั้นตอนการปฏิบัติที่ เหมาะสม เพื่อจะนำมาใช้ในการวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาวิชาซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ โฟสเนอร์ และ รุดนิตสกี (Posner and Rudnitsky, 19 8) ที่ว่า "ในการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม ถ้า เราพบว่าสิ่งที่ครูต้องการจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีสภาพไม่สนองต่อความต้องการและความสนใจของ ผู้เรียน นั้นหมายความว่า ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาของวิชาดังกล่าว"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชา ศิลปะกับการแต่งกายตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เนื้อหาวิชา และคาบเรียน
- กิจกรรมการเรียนการสอน
- การประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาเนื้อหารายวิชาในการวิจัยนี้ เป็นการพัฒนาเนื้อหารายวิชาศิลปะกับการแต่งกาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยในการพัฒนาจะมุ่งพัฒนาในด้านเนื้อหาสาระและการกำหนดคาบเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล โดยจะยึดคำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนาเนื้อหารายวิชา หมายถึง การปรับปรุงเนื้อหาสาระข้อความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรรายวิชาศิลปะกับการแต่งกาย ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งการพัฒนาครั้งนี้ได้มีการหาประสิทธิภาพของเนื้อหาวิชาที่พัฒนาขึ้น

2. ศิลปะกับการแต่งกาย หมายถึง รายวิชาเลือกเสรีในสาขาวิชาศิลปกรรม สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยในการจัดการเรียนการสอนจะประกอบด้วยการศึกษาทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในทฤษฎีอย่างแท้จริง แล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้ศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการพัฒนาเนื้อหาวิชา ศิลปะกับการแต่งกายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในครั้งนี้ จะทำให้ได้แนวทางในการเรียนการสอนที่ชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะทางด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอน ในรายวิชาศิลปะกับการแต่งกายต่อไป

2. ช่วยให้โรงเรียนที่สนใจจะเปิดสอน วิชาศิลปะกับการแต่งกาย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย